

RIERA BLUME in DRUGI v. ŠPANIJA
(Eur. Court H.R., 14.10.1999, no. 37680/97)

Evropsko sodišče za človekove pravice (četrti sekcija), je v senatu, ki so ga sestavljali naslednji sodniki:

g. M. Pellonpää, predsednik,
g. G. Ress,
g. A. Pastor Ridruejo,
g. L. Caflisch,
g. J. Makarczyk,
g. I. Cabral Barreto,
ga. N. Vajic, sodniki,
in g. V. Berger, vodja sodne pisarne sekcije,

po razpravljanju na nejavnih sejah dne 22. junija 1999 in 21. septembra 1999,

na zadnji navedeni datum izdalo naslednjo sodbo:

POSTOPEK

1. Zadeva temelji na pritožbi proti Kraljevini Španiji, ki jo je pri Evropski komisiji za človekove pravice (»Komisija«) na podlagi prejšnjega 25. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (»Konvencija«) vložilo sedem španskih državljanov in sicer gdč. Elena Riera Blume, gdč. Concepción Riera Blume, g. José Victor Riera Blume, gdč. Maria Luz Casado Perez, gdč. Daria Amelia Casado Perez, gdč. Maria Teresa Sales Aige in g. Javier Bruna Reverter (»pritožniki«) dne 25. avgusta 1997. Pritožnike zastopa eden izmed njih in sicer g. J. Bruna Reverter, član Odvetniške zbornice iz Valencie. Špansko vlado (»Vlada«) zastopa g. J. Borrego Borrego, vodja pravne službe za človekove pravice pri Ministrstvu za pravosodje.

Vložena pritožba se je nanašala na desetdnevno pridržanje pritožnikov, ki so domnevno pripadniki »sekte«. Pridržanje je sledilo predhodni preiskavi, ki jo je vodil preiskovalni sodnik št. 6 iz Barcelone. Pritožba je temeljila na členih 3, 5, 8 in 9 Konvencije.

2. 16. aprila 1998 je Komisija (drugi senat) odločila, da bo v skladu z 2(b) odst.48.člena Poslovnika s pritožbo seznanila špansko vlado in pozvala stranke, da predložijo pisno stališče glede sprejemljivosti in temelja zadeve.

3. Vlada je po podaljšanju roka svoje stališče predložila 15. julija 1998, pritožniki pa so svoj odgovor vložili 1. septembra 1998.

4. 1. novembra 1998, ko je pričel veljati Protokol št. 11, je bila pritožba v skladu z 2.odst.5.člena tega protokola posredovana Sodišču.

5. V skladu s 1.odst. 52.člena Poslovnika je predsednik Sodišča g. L. Wildhaber zadevo dodelil četrti sekciji. Senat, ustanovljen v okviru te sekcije, sta ex officio sestavljala g. A. Pastor Ridruejo, izvoljeni sodnik glede na Španijo (2.odst.27.člena Konvencije in 1(a)odst. 26.člena Poslovnika), ter g. M. Pellonpää, predsednik sekcije (1(a) odst.26.člena Poslovnika). Preostali člani, ki jih je v senat imenoval predsednik sekcije, so bili: g. G. Ress, g. L. Caflisch, g. J. Makarczyk, g. I. Cabral Barreto in ga. N. Vajic (1(b) odst.26.člena Poslovnika).

6. 9. marca 1999 je senat odločil, da je pritožba sprejemljiva za šest pritožnikov in sicer za gdč. Eleno Riera Blume, gdč. Concepción Riera Blume, gdč. Mario Luz Casado Perez, gdč. Dario Amelia Casado Perez, gdč. Mario Teresa Sales Aige in g. Javierja Bruna Reverter v zvezi z odvzemom njihove prostosti (5. člen Konvencije), in posegom v njihovo pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi (9. člen Konvencije). Preostali del njihove pritožbe je senat proglasil kot nesprejemljiv. Senat je obenem odločil, da bo v primeru neuspešne prijateljske poravnave izvedena javna obravnava(2.odst.59.člena Poslovnika).

7. 26. marca 1999 je Sodišče strankam poslalo tekst svoje odločitve o sprejemljivosti pritožbe in jih zaprosilo, da, v kolikor želijo, predložijo nadaljnje dokaze in opažanja. Obenem je pritožnike pozvalo, naj vložijo zahtevke za pravično zadoščenje po 41. členu Konvencije (60. člen Poslovnika).

8. V nadaljevanju je bilo Sodišče v skladu s 1(b) odst. 38.člena Konvencije (glej tudi 62. člen Poslovnika) na voljo prizadetim strankam z namenom, da bi dosegle prijateljsko poravnavo zadeve. Na podlagi reakcije strank je Sodišče ugotovilo, da temelji, na katerih bi lahko prišlo do prijateljske poravnave, niso podani.

9. Predsednik senata je strankam dovolil, da v ustnih izvajanjih uporabljajo španski jezik (člena 3.odst.34.člena in 5.odst.35.člena Poslovnika).

10. Vodja sodne pisarne je prejel stališče Vlade o tej zadevi 18. maja 1999, mnenje pritožnikov pa 25. maja 1999.

11. V skladu z določitvijo senata je bila javna obravnava v zgradbi Human Rights Building v Strasbourgu dne 22. junija 1999.

Pred Sodišče so stopili:

- za Vlado

g. J. Borrego Borrego, vodja pravne službe za človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje, pooblaščenec,

- za pritožnike

g. J. Bruna Reverter iz Odvetniške zbornice iz Valencie, odvetnik in pritožnik,

gdč. Elena Riera Blume, pritožnica,

gdč. Concepción Riera Blume, pritožnica .

Sodišče je poslušalo izjave strank kot tudi odgovore na vprašanja enega izmed svojih članov.

O DEJSTVIH

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

12. Pritožniki gdč. Elena Riera Blume, gdč. Concepción Riera Blume, g. José Victor Riera Blume, gdč. Maria Luz Casado Perez, gdč. Daria Amelia Casado Perez, gdč. Maria Teresa Sales Aige in g. Javier Bruna Reverter so rojeni leta 1954, 1952, 1950, 1950, 1951 in 1957 in živijo v Valenciji(Španija).

13. Na neznan datum v letu 1983 so številni občani preko organizacije z imenom Pro Juventud (»Za mladino«), ki je bila ustanovljena z namenom boja proti sektam, na oddelek za javno varnost (»DGSC«) katalonske vlade (Generalitat) naslovili prošnjo za pomoč, ker naj bi bili njihovi družinski člani zavedeni s strani skupine, poznane pod imenom CEIS (Centro Esotérico de Investigaciones). Po njihovih zatrjevanjih so voditelji skupine CEIS uspeli popolnoma spremeniti osebnosti svojih privržencev z napeljevanjem k pretrganju družinskih in prijateljskih vezi ter s spodbujanjem k ukvarjanju s prostitucijo in drugimi dejavnostmi, usmerjenimi k pridobivanju finančnih sredstev za organizacijo. DGSC je v CEIS infiltriral policista, da bi ugotovil resničnost navedb iz pritožb državljanov ter v skladu s svojimi ugotovitvami zadevo predal v nadaljnji postopek državnemu tožilcu pri barcelonski Audencii territorial. Slednji je pritožbe in zbrane informacije posredoval sodnim oblastem. Na podlagi teh informacij je preiskovalno sodišče št. 6 iz Barcelone pričelo predhodno preiskavo v juniju 1984 in odredilo hišne preiskave pri članih CEIS, vključno s pritožniki. Hišne preiskave so bile opravljene 20. junija 1984 in številni so bili priprti, med njimi tudi pritožniki. Po odvzemu prostosti so pritožnike odpeljali na sedežpreiskovalnega sodišča. V luči informacij iz A.T.V. je uradnik DGSC, ki ga je pooblastilo državno tožilstvo, menil, da bi v primeru, ko bi bili priprti izpuščeni, obstojala nevarnost nepričakovane reakcije članov sekte, ki bi lahko storili celo samomor. Sodnik je tej oceni navkljub pridržane izpustil, vendar je policiji dal ustna navodila, da morajo vse, vključno s pritožniki, izročiti njihovim družinskim članom, katerim bi bilo primerno predlagati, da jih glede na polnoletnost z njihovim soglasjem hospitalizirajo v psihiatrični bolnišnici zaradi ponovne

vzpostavitev njihovega psihičnega ravnotežja. Isti sodnik je ustno navodilo potrdil z odločbo z dne 26. junija 1984, s katero je vodji katalanske policije (mossos d'escuadra) naložil, da zasliši vse, ki so bili med hišnimi preiskavami pridržani, kasneje pa izpuščeni.

14. Kasneje so bili pritožniki na podlagi nalogov L.R.F., generalnega direktorja oddelka za javno varnost, odpeljani v prostore DGSC. Od tu so jih predstavniki katalanske policije 21. junija 1984 v službenih vozilih odpeljali v hotel, ki je kakšnih trideset kilometrov oddaljen iz Barcelone, kjer so jih izročili njihovim družinskim članom z namenom ponovne pridobitve psihične stabilnosti. Ko so bili pritožniki pripeljani v hotel, so vsakega izmed njih odvedli v svojo sobo, kjer so bili pod nadzorom oseb, ki so bile posebej najete za ta namen. Eden izmed nadzornikov je bil stalno prisoten v sobi, ki je pritožniki v prvih treh dneh niso smeli zapustiti. Okna so bila tesno zaprta z deskami, iz oken pa so bili odstranjena stekla. Pritožniki so navedli, da so bili v času bivanja v hotelu podvrženi procesu »deprogramiranja«, ki sta ga na prošnjo organizacije Pro Juventud izvajala psiholog in psihiater. Po seznanitvi s svojimi pravicami so bili v prisotnosti zagovornika, ki si ga niso izbrali sami, dne 29. in 30. junija 1984 zaslišani s strani C.T.R. ter pomočnika generalnega direktorja oddelka javne varnosti, ki mu je pomagal A.T.V. Pritožniki so 30. junija 1984 zapustili hotel.

15. Po izpustitvi na prostost so pritožniki zoper A.T.V., C.T.R. in L.R.F., pri slednjem proti generalnemu direktorju oddelka javne varnosti, ter vse ostale, ki so sodelovali pri njihovem odvzemu prostosti, vložili kazensko ovadbo zaradi kaznivega dejanja protipravnega odvzema prostosti, kaznivih dejanj kršenja osebnostnih pravic, ponareditve dokumentov, prisilne prilastitve funkcij ter nezakonitega odvzema predmetov. Državno tožilstvo je na podlagi kazenske ovadbe začelo kazenski postopek zoper zgoraj navedene osebe zaradi nezakonitega odvzema prostosti.

16. S sodbo z dne 7. marca 1990 je barcelonska Audencia provincial oprostila obtožence z obrazložitvijo, da so bila za pritožnike sporna dejanja izvedena z legitimnim, dobronamernim in človekoljubnim motivom ter brez vsakršnega namena odvzema prostosti pritožnikom, zaradi česar kaznivo dejanje protipravnega odvzema prostosti ni bilo storjeno.

17. Pritožniki in državni tožilec so se zoper sodbo pritožili in sicer zaradi nepravilne uporabe materialnega prava. Vrhovno sodišče je dne 23. marca 1993 pritožbi zavrnilo, v svoji sodbi pa med drugim navedlo:

»...natančna proučitev dejstev je pokazala, da ni nikakršnega dvoma o tem, da so bili pritožniki pridržani (Detención) (izraz »upravno pridržanje« (retención) nima nobene veljave, ker ga naše pravo ne pozna), vendar je bil odvzem prostosti izveden z enim samim –zelo zgovornim in vzvišenim ciljem: izogniti se hujšemu zlu od zla, ki je s pridržanjem grozilo pritožnikom, zaradi česar do protipravnosti, če je le-ta striktno in pravilno razumljena, ni prišlo. Še več, dodatni razlog za ugotovitev, da o nezakonitosti, ki jo zahteva pravni red, ni mogoče govoriti, predstavlja tudi dejstvo, da so sami pritožniki skupaj s svojimi najbližjimi družinskimi člani privolili v izvedbo testov deprogramiranja, ki pa so, logično gledano, v začetni fazi zahtevali njihovo fizično osamitev. Slednja je trajala zelo omejen čas in –to je potrebno posebej poudariti - s privolitvijo njihovih družin. Nesprejemljivo je nasprotno razlogovanje, da bi lahko voljo oseb, ki so bile podvržene postopku deprogramiranja, nadomestile odločitve njihovih družinskih članov šele po tem, ko bi bil izveden postopek, s katerim bi bila ugotovljena njihova nezmožnost presoje. Stanje pritožnikov je namreč zahtevalo takojšnje ukrepanje brez vsakršnih odlaganj, saj tudi iz izpodbijanje sodbe izhaja, da je obstajala nevarnost, da bi člani sekte storili samomor.

Tako je zaključiti, da kaznivo dejanje protipravnega odvzema prostosti ni bilo storjeno, ker, prvič, obtoženi niso imeli namena kogarkoli prikrajšati za svobodo njegovega ali njenega gibanja, nasprotno, v celoti dokazan namen obtožencev je bil namreč preprečiti neizbežno in zelo resno škodo tako, da ni subjektivnega elementa kaznivega dejanja.; in drugič, pogoj »nezakonitosti« ni bil izpolnjen, ker je bilo ravnanje obtoženih usmerjeno k ohranjanju stanja, ki ga zahtevata družba in pravni red kot celota v situacijah in priložnostih, kot so bile prisotne v obravnavanem primeru.«

18. Pritožniki so na Ustavno sodišče vložili ustavno pritožbo (recurso de amparo) zaradi kršitve pravice do svobode vesti (16. člen ustave), pravice do osebne svobode (17. člen ustave), pravice do svobode gibanja (19. člen ustave), pravice do obrambe v času pridržanja (2.odst.24.člena ustave) in zaradi kršitve pravice do poštenega sojenja (1.odst.24.člena ustave). V svoji pritožbi so Ustavnemu sodišču

predlagali, da sodbi prvostopenjskega sodišča Audiencia provincial in Vrhovnega sodišča razveljavi, odloči, da so obtožene uradne osebe dolžne plačati pet milijonov pezeta odškodnine za povzročeno škodo, ter ugotovi subsidiarno civilno odgovornost katalonskega Generalitat-a.

19. V postopku pred Ustavnim sodiščem je bilo odločeno, da se pritožba g. José-ja Riera Blume zavrne, ker po lastni krivdi ne izpolnjuje formalnih pogojev za njeno vložitev.

20. Ustavno sodišče je 10. marca 1997 ustavno pritožbo zavrnilo. V odseku št. 2 poglavja z naslovom »O pravu« sodbe je uvodoma obravnavalo predhodni zadržek, ki ga je uveljavljal državni tožilec, in sicer da razpoložljiva pravna sredstva niso bila izčrpana, ker ni bila vložena zahteva habeas corpus ali sprožen upravni spor. Sodišče je navedlo:

»To sodišče je upošteva dejstvo, da lahko oseba izbere najbolj učinkovito pravno sredstvo zoper kršitve njenih temeljnih pravic, ...obenem zaključilo, da je treba to pravico dojeti v »smislu možnosti, ki so na voljo na vsaki stopnji sodnega sistema«.

Za razrešitev vprašanja, ki ga je zastavil državni tožilec, bi morali ugotoviti, katere možnosti varstva pravic so bile podane v okviru postopkov na sodiščih, pristojnih za kazenske zadeve. Vendar pa v obravnavanem primeru to ni potrebno, ker pritožba ni vložena zoper upravno, temveč sodno odločbo. Zato ne gre –in ne more iti - za vprašanje, ali so pritožniki uporabili razpoložljivo pravno sredstvo (43(1) člen Zakona o Ustavnem sodišču), temveč ali so bila pravna sredstva, ki so na voljo v okviru sodnih postopkov, izčrpana (44(1)(a) člen Zakona o Ustavnem sodišču). O tem pa ni in ne more biti govora, ker so pritožniki svojo pritožbo zoper prvostopenjsko sodbo vložili pri Vrhovnem sodišču, ki jo je kot najvišja sodna instanca obravnavalo z vidika zakonite uporabe prava v obravnavanem primeru.«

21. Ob takšnem razlogovanju je Ustavno sodišče poudarilo, prvič, da ne gre za temeljno pravico doseči obsodbo obtožene osebe, in drugič, da ni mogoče zavarovati temeljne pravice pred kršitvami z razveljavitvijo pravnomočnih oprostilnih sodb. Obenem je navedlo, skladno s svojo sodno prakso, da ustava sama po sebi ne podeljuje pravice zahtevati kazensko obsodbo tretjih oseb. Nadalje je ugotovilo, da z nobeno izmed odločitev kazenskih sodišč niso bile prizadete temeljne pravice tožeče stranke. Sodišče je dodalo, da z izpodbijanimi sodbami ni bila kršena nobena izmed temeljnih pravic preostalih petih pritožnikov, ter se omejilo na ugotovitev, da dejanja, ki so jih očitali obtožencem, niso predstavljala kaznivih dejanj, zaradi katerih so bili obtoženci preganjani.

II. USTREZNA DOMAČA ZAKONODAJA

22. Za presojlo primera so pomembne številne določbe španske ustave:

16. člen

»1. Svoboda misli, verovanja in verskega udejstvovanja je zagotovljena posameznikom in skupinam, ki jo izvršujejo brez vsakršnih omejitev oziroma samo s tistimi omejitvami, ki so potrebne za vzdrževanje javnega reda in so predpisane z zakonom.

2. Od nikogar se ne sme zahtevati, da se izreče o svojih nazorih, verskem ali kateremkoli drugem prepričanju.

3.«

17. člen

»1. Vsakdo ima pravico do osebne svobode in varnosti. Nikomur se ne sme odvzeti prostost, razen v primerih, določenih v tem členu in v okoliščinah ter po postopku, določenim z zakonom.

2. ...

3. Vsakdo, ki mu je odvzeta prostost, mora biti v jeziku, ki ga razume, nemudoma obveščen o svojih pravicah in razlogih za odvzem prostosti, od njega pa se ne sme zahtevati, da karkoli izjavi. Skladno z zakonom je pravica do zagovornika zagotovljena osebam, ki so pridržane zaradi izvedbe policijskih preiskovalnih dejanj ali kazenskega pregona.

4. Habeas corpus postopek mora biti z zakonom urejen zato, da se brez odlašanja pred sodnika privede vsakogar, ki je bil nezakonito priprt. ...«

SKLEPNI PREDLOGI STRANK PRED SODIŠČEM

23. Pritožniki so v svojih vlogah Sodišču predlagali, da ugotovi, da tožena država ni izpolnila obveznosti, ki ji jih nalagata 5. in 9. člen Konvencije.

24. Vlada je Sodišču predlagala, da pritožbo zaradi domnevne kršitve 5. in 9. člena Konvencije zavrne z ugotovitvijo, da njihove določbe niso bile kršene..

O PRAVU

DOMNEVNA KRŠITEV 1.ODST.5.ČLENA KONVENCIJE

25. Pritožniki so navedli, da pomeni odvzem prostosti, katerega žrtev so bili v času od 20. do 30. junija 1984, kršitev 1.odst.5.člena Konvencije, ki določa:

»Vsakdo ima pravico do prostosti in osebne varnosti. Nikomur se ne sme odvzeti prostost, razen v naslednjih primerih in v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom:

a) zakonit pripor, odrejen s sodbo pristojnega sodišča,

b) zakonit odvzem prostosti osebi, ki se ne pokori odločbi sodišča, ali zato, da bi zagotovili izpolnitev kakšne z zakonom naložene obveznosti,

c) zakonit odvzem prostosti, ki je potreben zato, da bi osebo privedli pred pristojno sodno oblast ob utemeljenem sumu, da je storila kaznivo dejanje, ali kadar je to utemeljeno nujno zato, da bi preprečili storitev kaznivnega dejanja ali beg po storjenem kaznivem dejanju,

d) pridržanje mladoletnika na podlagi zakonite odločbe zaradi vzgojnega nadzorstva ali zakonit odvzem prostosti mladoletniku zato, da bi ga privedli pred pristojno oblast,

e) zakonito pridržanje oseb, da bi preprečili širjenje nalezljivih boleznih, ali duševno bolnih oseb, alkoholikov, narkomanov in potepuhov,

f) zakonit odvzem prostosti osebi z namenom, da bi ji preprečili nedovoljen vstop v državo, ali pripor osebe, proti kateri teče postopek za izgon ali za izročitev.«

26. Pritožniki so vztrajali, da je prišlo do kršitve te določbe s tem, da jih je katalanska policija prepeljala v hotel in izročila drugim z namenom »deprogramiranja« iz članstva »sekte«, katere člani naj bi bili. Pritožniki so navedli, da jim je bila odvzeta prostost brez vsakršne pravne podlage bodisi po domačem ali mednarodnem pravu.

27. Vlada ni nasprotovala dejstvu, da je bila pritožnikom odvzeta prostost. Vendar pa odvzema prostosti ni bilo mogoče naprtiti uradnim osebam katalanske policije, katerih vloga je bila omejena na

dobroverno izvrševanje navodil preiskovalnega sodnika . Skladno s temi so bili pritožniki izročeni svojim družinam, katerim je bilo predlagano, naj pritožnike z njihovim soglasjem hospitalizirajo v psihiatrični center zato, da bi ponovno vzpostavili čustveno ravnotežje. Vlada je v svoji vlogi navedla, da odgovornost za zatiranje odvzem prostosti v celoti nosijo družinski člani pritožnikov ter osebe, ki pripadajo zasebnemu združenju imenovanem Pro Juventud, in nikakor ne državni organi in uradne osebe katalanske vlade. V podkrepitev svojih trditev je navedla predvsem dejstvo, da je hotelske sobe rezerviralo in plačalo združenje, da je slednje tudi najelo in plačalo mlajše ljudi, zadolžene za nadzorovanje pritožnikov, ter da družinski člani pritožnikov v času »deprogramiranja« niso zapustili hotela. V zvezi s premestitvijo pritožnikov iz prostorov katalanske policije v hotel je Vlada izpostavila, da so jih v času premeščanja obravnavali kot osebe na prostosti, da jim v nobenem trenutku niso nadeli lisic ter da niso bili podvrženi nobenemu izmed ukrepov, ki se sicer smatrajo kot primerni za priprte.

28. Sodišče ponavlja, da se 1.odst.5.člena Konvencije, ki proglašča pravico do prostosti, nanaša na telesno prostost osebe; njegov cilj je zagotoviti, da nikomur ne bi bila na arbitraren način odvzeta fizična svoboda. Za ugotovitev, ali je bila nekomu odvzeta prostost v okviru pomena iz 5. člena Konvencije, je potrebno za začetno točko presoje vzeti njegovo konkretno situacijo, pri čemer je upoštevati celoten spekter kriterijev kot so vrsta, trajanje, učinki in način uveljavitve določenega ukrepa (glej naslednje sodbe: Engel in drugi proti Nizozemski, 8. junij 1976, Serije A št. 22, stran 24, §§58-59, Guzzardi proti Italiji, 6. november 1980, Serije A št. 39, stran 33, V 92; in Amuur proti Franciji, 25. junij 1996, Poročila o sodbah in sklepil 1996-III, stran 848, §42).

29. Sodišče v obravnavanem primeru ugotavlja, da je dežurni sodnik v postopku predhodne preiskave, ki jo je opravljalo barcelonsko preiskovalno sodišče št. 6 po izvedenih hišnih preiskavah pri pritožnikih, odločil, da jih izpusti, vendar je uradnim osebam katalanske policije posredoval ustna navodila, naj pritožnike izročijo njihovim družinam, ter predlagal, da jih glede na polnoletnost z njihovo privolitvijo zaprejo v psihiatrične centre zaradi ponovne vzpostavitve psihičnega ravnotežja. Ta navodila so bila potrjena z odločbo preiskovalnega sodnika z dne 26. junija 1984. Iz številnih nespornih dejstev izhaja, da je pritožnike v skladu s sodnikovimi navodili katalanska policija z uradnimi vozili prepeljala v hotel približno 30 km oddaljen iz Barcelone. Tam so bili predani svojim družinam, vsak od njih pa odpeljan v svojo sobo, ki so jo nadzorovale osebe, posebej najete za ta namen. Eden izmed njih je bil stalno prisoten v sobi, ki je pritožniki niso smeli zapustiti v prvih treh dneh. Okna v sobah so bila tesno zapahnjena z lesenimi deskami, stekleni deli oken pa odstranjeni. V času bivanja v hotelu so bili pritožniki po svojih zatirjevanjih podvrženi procesu »deprogramiranja«, ki sta ga na zahtevo organizacije Pro Juventud izvajala psiholog in psihiater. Po seznanitvi s svojimi pravicami so bili v prisotnosti dodeljenega jim zagovornika dne 29. in 30. junija 1984 zaslišani s strani C.T.R. ter pomočnika generalnega direktorja oddelka javne varnosti, ki mu je pomagal A.T.V. Pritožniki so hotel zapustili 30. junija 1984.

30. Sodišče zaključuje, da je prevoz pritožnikov v hotel s strani katalanske policije in temu sledeče priprtje za deset dni z omejitvami, ki so jim bili podvrženi, pomenil odvzem prostosti.

31. Kot temeljno še vedno ostaja vprašanje, ali je bila takšna omejitev svobode v skladu 1.odst.5.člena Konvencije. Sodišče ponovno poudarja, da 1.odst.5.člena Konvencije v bistvu domačemu pravu nalaga obveznost spoštovanja materialnega in procesnega prava. Vendar pa navedeni člen zahteva, da mora biti vsakršen ukrep odvzema prostosti v skladu z namenom iz 5. člena Konvencije in sicer z varovanjem posameznika pred arbitrarnostjo (glej, na primer, sodbo Van der Leer proti Nizozemski z dne 21. februarja 1990, Serije A, št. 170-A, stran 12, §22).

Z določilom, da mora biti vsak odvzem prostosti »v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom«, 1.odst.5.člena Konvencije zahteva, prvič, da mora vsak odvzem prostosti ali pridržanje imeti pravno podlago v domačem pravu. Pritožniki so vztrajali pri navedbi, da odvzem njihove prostosti ni imel pravne podlage niti v španskem niti v mednarodnem pravu. Vlada ni zanikala, da pravna podlaga za odvzem prostosti v obravnavanem primeru ni bila podana, pri čemer pa je zatirjevala, da predmetnega ukrepa v nikakršnem primeru ni mogoče pripisati uradnim osebam katalanske policije, ker vsa odgovornost za pridržanje bremeni družine pritožnikov, ki so organizirale njihov sprejem ter pridržanje v hotelu, kot tudi njihovo nadzorovanje.

32. Zato je potrebno opredeliti vlogo, ki so jo igrale katalanske oblasti pri spornem odvzemu prostosti, ter določiti njegov obseg. Z drugimi besedami, ugotoviti je potrebno, ali je bil prispevek katalanske

policije, tako kot so zatrjevali pritožniki, tako odločilnega pomena, da do odvzema prostosti brez njenega ravnanja ne bi prišlo.

33. Sodišče ugotavlja, prvič, da so bile uradne osebe avtonomne katalanske policije tiste, ki so delujočpo navodilih svojih nadrejenih in delno tudi po navodilih preiskovalnega sodnika pritožnike z uradnimi vozili prepeljale iz svojih prostorov v hotel. Iz navedb pritožnikov je razbrati, da njihove premestitve v hotel katalanska policija ni izvedla z njihovim privoljenjem, temvečso bili vanjo prisiljeni. Dejstvo, da pritožnikom med prevozom niso bile nadete lisice, ne spremeni dejstva, da je do premestitve prišlo pod prisilo. Po izročitvi družinskim članom je bila pritožnikom odvzeta prostost, ki je po vsebini spominjala na nezakonit pripor in se je končala šele 30. junija 1984, ko jim je bilo dovoljeno zapustiti hotel. V tej zvezi Sodišče ugotavlja, da so pritožnike dne 29. in 30. junija 1984, torej v času, ko so bili še vedno pridržani v hotelu, po seznanitvi z njihovimi pravicami in v prisotnosti zagovornika zaslišali policisti. To nakazuje na dejstvo, da so katalanske oblasti ves čas vedele, da so pritožniki še vedno pridržani v hotelu, a niso storile ničesar, da bi takšno stanje prenehalo.

34. Prav tako ni mogoče, da se policisti ne bi zavedali dejstva, da so bili pritožniki še vedno pod stalnim nadzorstvom, čeprav je preiskovalni sodnik zanje predlagal psihiatrično pomoč. To pomeni, da policisti niso delovali v celoti z navodili preiskovalnega sodnika, skladno s katerimi bi psihiatrična pomočpripomogla k ponovnemu psihičnemu ravnotežju pritožnikov, glede na polnoletnost vseh pritožnikov v času pridržanja pa bi le-ta morala potekati na prostovoljni osnovi. Upošteva vse okoliščine, vključno z domnevno nevarnostjo storitve samomora, tovrstno tveganje ni opravičilo za tolikšno omejitev prostosti. Dejstvo, da so pritožniki po tem, ko so bili spuščeni na prostost, vložili kazensko ovadbo zope r uradne osebe katalanske vlade ter ostale odgovorne zaradi storitve kaznivega dejanja protipravnega odvzema prostosti in drugih kaznivih dejanj, jasno kaže, da so bili v hotelu pridržani proti svoji volji.

35. V luči zgoraj navedenega Sodišče meni, da je na strani domačih oblasti ves čas obstojalo privoljenje za odvzem prostosti pritožnikov. Čeprav je res, da so njihove družine ter organizacija Pro Juventud nosile neposredno in takojšnjo odgovornost za nadzorovanje v času desetdnevnega pridržanja v hotelu, je enako res, da brez aktivnega delovanja katalanskih državnih organov do odvzema prostosti ne bi bilo prišlo. Ker končna odgovornost za izpodbijano dejanje tako bremeni te organe, Sodišče zaključuje, da je prišlo do kršitve 1.odst.5.člena Konvencije.

ZATRJEVANA KRŠITEV 9. ČLENA KONVENCIJE

36. Pritožniki so navedli, da so ukrepi »deprogramiranja«, katerim so bili podvrženi med pridržanjem, privedli do kršitve 9. člena Konvencije, ki določa:

»1. Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi. Ta pravica vključuje svobodo spremembe vere ali prepričanja ter svobodo, da človek bodisi sam ali skupaj z drugimi ter zasebno ali javno izraža svojo vero ali prepričanje v bogoslužju, pouku, praksi in verskih obredih.

2. Svoboda izpovedovanja vere ali prepričanja se sme omejiti samo v primerih, ki jih določa zakon, in če je to nujno v demokratični družbi zaradi javne varnosti, za zaščito javnega reda, zdravja ali morale ali zaradi varstva pravic in svoboščin drugih ljudi.«

37. Vlada je domnevno kršitev 9. člena Konvencije izpodbijala z navedbo, da nihče izmed uradnih oseb katalanske policije ali katerekoli druge oblasti ni sodeloval v nobeni fazi postopka »deprogramiranja«. To so priznali celo pritožniki sami.

38. Sodišče ugotavlja, da središčno točko obravnavane pritožbe predstavlja odvzem prostosti pritožnikov. Glede na odločitev, da je bil odvzem prostosti arbitraren in s tem nezakonit v smislu namena iz 1.odst.5.člena Konvencije (glej paragrafa 34 in 35 zgoraj), Sodišče meni, da samostojna obravnava primera v smislu kršitve člena 9 Konvencije ni potrebna (glej sodbo Tsirlis in Kouloumpas proti Grčiji z dne 29. maja 1997, Poročila 1997-III, stran 926, § 70).

III. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

39. Člen 41 Konvencije določa:

»Če sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve Konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.«

Škoda

40. Gdč. Elena Riera Blume in gdč. Maria Luz Cascado Perez sta zahtevali vsaka 30.000.000 španskih pezet kot odškodnino za povzročeno premoženjsko in nepremoženjsko škodo. Ostali štirje pritožniki pa so zahtevali vsak 25.000.000 španskih pezet iz istega naslova.

41. Vlada ugotavlja, da pritožniki v zahtevku niso posebej opredelili premoženjske in nepremoženjske škode, zahtevani znesek odškodnine pa je nesorazmerno visok in mnogo višji od zneska, ki so ga zahtevali v postopku pred domačim sodiščem. Vlada je menila, da bi gola ugotovitev kršitve pomenila primerno zadoščenje.

42. Sodišče navaja, da so pritožniki vložili skupni zahtevek za plačilo odškodnine brez predložitve dokazov glede nastanka in višine premoženjske škode, zato meni, da do plačila odškodnine iz tega naslova niso upravičeni. V zvezi z nepremoženjsko škodo pa Sodišče sodi, da so pritožniki spričo ugotovljene kršitve nesporno utrpeli nepremoženjsko škodo, ki jo ocenjuje po načelu pravičnosti, kot to zahteva 41. člen Konvencije, in iz tega naslova vsakemu prisoja 250.000 španskih pezet.

B. Stroški in izdatki

43. Pritožniki in Vlada so izrazili željo, da o vprašanju stroškov in izdatkov v skladu s svojo diskrecijsko pravico odloči Sodišče.

44. Ocenjujoč po načelu pravičnosti Sodišče za stroške in izdatke prisoja vsem pritožnikom skupaj znesek 500.000 španskih pezet.

C. Zamudne obresti

45. V skladu z informacijami, s katerimi razpolaga Sodišče, znaša obrestna mera zakonitih zamudnih obresti, ki velja v Španiji na dan izdaje te sodbe, 4,25 % letno.

ZARADI TEGA SODIŠČE SOGLASNO

1. odloči, da je prišlo do kršitve 1.odst.5.člena Konvencije;

2. odloči, da samostojna presoja primera v smislu kršitve 9. člena Konvencije ni potrebna;

3. odloči,

(a) da mora tožena država v roku treh mesecev od datuma, ko sodba postane dokončna, plačati

(i) 250.000 (dvesto petdeset tisoč) španskih pezet vsakemu izmed pritožnikov za nepremoženjsko škodo;

(ii) 500.000 (petsto tisoč) španskih pezet vsem pritožnikom skupaj za stroške in izdatke;

(b) da mora tožena stranka plačati navadne obresti po letni obrestni meri v višini 4,25 % od zgoraj navedenih zneskov ter od poteka zgoraj navedenega tri mesečnega roka do plačila;

4. zavrne preostanek zahtevka za plačilo pravične odškodnine.

Sodba je sestavljena v angleškem in francoskem jeziku ter razglašena na javnem zasedanju v zgradbi Human Rights Building v Strasbourgu dne 14. oktobra 1999.

Vincent Berger Matti Pellonpää

Vodja sodne pisarne sekcije Predsednik sekcije